

47

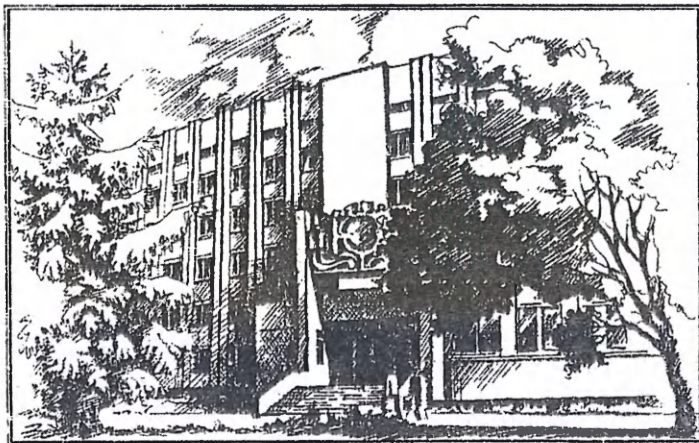
Міністерство охорони здоров'я України  
Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти  
УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ



# ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ШКОЛІ

*Матеріали навчально-методичної конференції*

*22 лютого 2000 року*



Полтава — 2000

## ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ НОРМАЛЬНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ

*В.М.Соколенко, А.Л.Гончаренко, Э.К.Моргун, В.П.Міценко, А.Е.Весніна,  
М.Ю.Жукова, А.П.Лавленко*

Сучасний професійний рівень лікаря потребує глибоких знань нормальної фізіології як теоретичної основи медицини. Великого значення у вивченні фізіології набуває впровадження таких загальних принципів навчання як систематичність і логічна послідовність, наочність, активність і свідомість, єдність навчальних та виховних функцій.

Принцип систематичності і послідовності відображає необхідність побудови навчання з суворій логічній послідовності таким чином, щоб нові значення спиралися на раніше засвоєні і в, свою чергу, ставали фундаментом для засвоєння наступних знань. Принцип потребує засвоєння знань у системі, яка відображала б у цілісному вигляді предмет фізіології з усіма його зв'язками і залежностями. Дидактичне спрямування знань - внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, а їх реалізація - обов'язкова умова успішного навчання. Реалізація міжпредметних зв'язків вирішується за допомогою наскрізної програми, а внутрішньопредметних - плану практичних занять.

Вивчення фізіології починається із розділу "Збудливі тканини", висвітлює загальні закономірності і механізми функціонування клітин, органів і систем організму. У розділі "Загальна і окрема фізіологія центральної нервової системи" використовуються знання попереднього матеріалу і формуються поняття про нервову регуляцію функцій. Семестр закінчується розглядом питань вищої нервової діяльності (ВНД) організму. У зв'язку зі складністю цих питань акцентується увага на проблемах вивчення психофізіології і на методах об'єктивного дослідження ВНД. Більш широко розглядаються питання про роль другої сигнальної системи і типологічні особливості людини у професійній діяльності лікарів різного профілю.

Після засвоєння загальних закономірностей функціонування тканин і механізмів регуляції студенти починають вивчення окремих систем організму. При цьому використовується принцип цілісності, взаємозалежності різних системних утворів.

Наочність навчального процесу забезпечується демонстрацією експериментів на тваринах із подальшим аналізом отриманих результатів, демонстрацією слайдів, відеофільмів, таблиць, стендів, що підвищує інтерес студентів до предмета і сприяє глибокому засвоєнню знань. Вибір виду наочності залежить від її функції, поставленої мети і завдань на занятті. Наочна основа навчання забезпечується різноманітними посібниками для розвитку пізнавальної діяльності студентів; можна використовувати всі види наочності. Для широких узагальнень і систематизації знань використовуються схематичні і символічні посібники, моделі, для формування навичок і вмінь - різні види наочних посібників, моделей, технічних засобів.

Серед дидактичних принципів виділяють активність, самостійність і свідомість навчання. Суть його полягає в тому, щоб створити умови для проявлення студентами пізнавальної самостійності і творчої активності у процесі засвоєння знань, умінь, навичок із використанням їх на практиці, а також глибокого осмислення процесів, що вивчаються. Самостійна пізнавальна діяльність може бути репродуктивною (виконавчою) і пошуковою (творчою). Реалізація цього принципу здійснюється під час лабораторних

та самостійних занять студентів шляхом залучення студентів до виконання різних методів фізіологічних досліджень, участі в постановці дослідів, спонукає до самостійного розв'язання явищ, розв'язання ситуаційних задач та розшифрування модельних ситуацій. У процесі навчання студенти активно освоюють практичні навички аналізу електрокардіограм, електроенцефалограм, реограм, сфінгограм, спірограм, засоби і методи дослідження крові, сечі з подальшою оцінкою отриманих результатів. Проблемні методи, пошук вирішення студентами різних пізнавальних завдань і модельних ситуацій сприяє розвитку логічного мислення студентів, формуванню умінь оперативного застосування засвоєних знань в умовах, близьких до клінічних.

Залучаємо студентів до наукової роботи. На кафедрі працює студентський науковий гурток, який відвідують студенти не тільки 2 курсу, що вивчають фізіологію, а й студенти старших курсів. Молоді науковці самостійно освоюють методи дослідження, проводять постановку дослідів і аналізують отримані результати. Викладачі виконують лише спрямовуючу та контролюючу роль. Для свідомого засвоєння знань необхідно поступово підводити студентів до самостійного аналізу фактів, встановлення причинно-наслідкових, функціональних та інших зв'язків. Свідомо засвоєні знання - науково обгрунтовані знання, отримані студентами в процесі активної навчальної діяльності.

Виховання в процесі навчання здійснюється часамперед змістом навчального матеріалу. Так, лекції, що читаються на кафедрі професором і доцентами, постійно доповнюються новими науковими даними, зокрема про роль українських учених в розвитку фізіології. Чітка організація навчального процесу на кафедрі також виховує у студентів дисциплінованість, працелюбність, ініціативність. Бесіди сприяють формуванню у студентів взаємоповаги і довіри до викладачів. Вихованням сприяє і особистий приклад викладача. Важливо все: як викладач знає і любить свій предмет, які його особисті якості, як він ставиться до інших. Активна участь викладача в науково-дослідній роботі привертає до нього студентів, викликає потребу включитися в науковий пошук.

**ТИПОЛОГІЯ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У МЕДИЧНОМУ ВУЗІ**  
**Г.Т.Сонник, А.М.Скрипніков, О.О.Зайцев, М.А.Касьяненко, М.О.Деніко,**  
**В.В.Борисенко, О.Т.Телюков, В.О.Ругь**

Навички викладання, як і навички роботи в клініці, проведення наукових досліджень, необхідно набувати та відпрацьовувати на практиці протягом тривалого часу. На викладачів покладають велику відповідальність щодо якісних знань та навичок у студентів, які повинні стати компетентними лікарями. Теорія викладання складна. Дотримання методів ретельного планування практичних і лекційних занять значною мірою збагачує досвід як викладачів, так і студентів.

Кафедра психіатрії, наркології та медичної психології має досвід викладацької діяльності, тому можна висвітлити деякі теоретичні аспекти навчання студентів медичних вузів, зокрема обгрунтувати специфіку роботи викладача з урахуванням типології ставлення студентів до навчального процесу.

Мета викладацької діяльності - створювати студентам відповідні умови для навчання. Навчання спрямоване на засвоєння умінь знань та практич-